

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 257 (6588). 1966 ч. октябрь 30, воскресенье /Өртөз 2 көп.

Техниканы чогуур өйүндө, шынарлыг септээр

Коммунисттик партия болгаш Совет чакан кезде ажил-агыйны эң чаа техника-биле чепселээр дугайында донгалам сагышты салып турар. Мааза чижик кылдыр бистиң Тыва АССР-ге хамаарышкан чамдык чижиктерин көргүзүп болур. Амгы үедө Тываның колхозтарында болгаш совхозтарында 3800 тракторлар, тараа болгаш силос комбайнары, 1280 ажык чүчкү автомобилдери, хей муң селкилар, андзыннар, культиваторлар болгаш еске-даа чепселер бар. Кезде ажил-агый машиналарының бо улуг паргыгы үргүчү немелип турар. Чаа беш чылдың төнчүзүгө чедир республиканың ажил-агыйлары 1820 ажык тракторларын, 1100 хире чүчкү автомобилдерин, 700 тараа комбайнларын, 900 трактор комбайнын баала алар.

Мында кол сорулга — ол бүгү техниканы бедик бүдүрүчүлүк-биле ажылгаары, кезде ажил-агый амылдарын бүгү хемчеглер-биле механизастап тургаш, продукция бүдүреринге чарыгдаларын эвээжидир болур. Практиканың көргүзүп турарындан алырга, бо сорулганы чамдык ажил-агыйларда чепселүүсүз болур. Хей-хей машиналарын, урелик болгашындан анаа турары ам-даа хей, тракторларга болгаш комбайннарга хамаарыштыр амылдар кылышынын ам-даа куду. Чижээлээрге, республиканың нийтиги-биле алырга, трактор амылдарының планы 1965 чылда колхозтар талазы-биле 81, а совхозтар талазы-биле — 80 хуу нүүсеттинген. Бир тракторга кылдыр санаарга, тракторун бир ээлчеге амылдап кылышынын колхозтарга-даа, совхозтарга-даа 2 гектар болган.

Бо чылды ап өвөөрге, апрель, май айларда бир тракторга өнөштүр амылдап кылышынын эртен чылдарындан хей болган болза-да, бо айларын соонда өнөштүрүп эвээж болган. Ылангыч колхозтарга майда ол — 97 хуу болган. Бо байдал республиканың ажил-агыйларына кончуг дески эвээж болганын айтыр черек.

Тракторларын болгаш кезде ажил-агыйның еске-даа техниканың долдузу-биле амылдап турарынын кол чылдаганынын бирээзи болза септелгенин шынарын кудузу-биле болгаш техниктиг амылдарын чепсел-биле аларың анаа турар бээр болур. Ам, техниканың кол массазы шөлдөрдөн мастерскалларда кире бергенде, эртен чылдың шынарыңларын болдурус дээш хемчеглерни эки болап, аларны амылдарга ботандыраарың өйү бо-дур. Мынчангаш септелгеге чогуур өйүндө кирер черек.

Чамдын ажил-агыйлар ынчар кылып турарлар. Техниканың кышык септелгенин Бий-Хем районда, «Найрал», «УТНА 25 чылы», «Элегес», «Кен-Тей» совхозтарда болгаш еске-даа чамдык ажил-агыйларда эгелер берген. Оон-бизс кыды кезде ажил-агый техниканың, ылангыч тракторларын «Сут-Хал», «Элегес», «УТНА 25 чылы», «Найрал», «Тэзли», «Век» совхозтар болгаш дуржулга станциялар боттарының нүжү-биле боттарыңа септээр деп шийтпирлээнин айтыр черек. А «Улуг-Хая», «Шен-пэр» совхозтар септелдир-биле «Сельхозтехника» черлеринче чорууду эгелзэн. Ындыг болза-даа «Барлык», «Тэзли» совхозтарда мону ам-даа эгелзээ.

Септелгени кайда-ла эрте эгелзэн болдур, өнү'лар эрте дөвөзлөр, мынчангаш аларга шынар база бедик болур, чүге бээрге ындыг ажил-агыйларга септелге план буугар болур, хожуудың алгаш, далаш-биле штурнаар чорук чоңаа эртер. А септелгеге ындыг далажышынын амылдың шынарын кудулаарыңа чедирер.

Кышкы септелгениң чедишкенин болуру септелге черлерин эки белетип алырындан улуу-биле хамаарып. Ындыг турбуме, чамдык черлерде мастерскаллар кышкы эки белеткиттинген. Чижээ, «УТНА 25 чылы» совхозтук септелге кылдыр дээш чери ам-даа четче септеттинген. Чамдын ажил-агыйларда мастерскаллар чедир чыгылаттынынан, хаалгалары, сөңгалары, одалга системалары эгитинген.

Ажил-агыйларын ууртучулары, инженер-техниктиг амылдарчылары, экономистери септелгеге ашха-хөргөңнү, материалды, артын кезелтерин болдунар-ла алашты чарыгдап тургаш чорударынча сагышты салыры база чугула. Эртен чылдың дуржулгазындан алырга, совхозтар тракторлар септелгениң 482 муң рубль чарыгдар тургаш, 533 муң, а комбайннар септелгениң 226 муң рубль чарыгдар тургаш, 264 муң рубльди үндүрүп, артын чарыгдалары кылганнар. Чамдык черлерге чарыгдалары эвээжидирче кичээлге салбас таварыларга база турган. Тускай эртемниң урелишкенин 30—50 хуу хире болгаш ам-даа бир сезонда аныгдал болур хире артын кезелтерин үндүр бижип тургулаан чүүл бар. Партияның XXIII съездинин, СЭКП ТН-ның 1965 чылдагы март болгаш 1966 чылдагы май Пленумнарының шийтпирлери кезде ажил-агыйның ажил-ишчилерин колхозтарын болгаш совхозтарын орукталыг болурунча онза сагыш салыр кылдыр кыйгырган. Септелгеге наамалганы сагышы, техниканы намың көөрү — орукталыг кылдыр амылдаар дээш демиселге чугула чөлөгүш ол-дур.

Совет кижиликтерин мунуңда алдарың байырлар — Совет эрге-чагырганың 50 чыл өчкүшүп орап. Бүгү чуртун, ажилчы чоннары-биле бир демей, Тыва АССР-ниң кезде ажил-ишчилери ону алдарлы-биле уткуур дээш социалист чарышта кирип турарлар. Оларын лозуну — улуг байырлардың чылында — бедик дүмүттү алыры. Он чедип алырга кадрларын, черин, үреинерин, техниканы ылавылалдыг белеткээр черек. Колхозтарга, совхозтарга техниканы белеткээр, септээр амгы үедө эң чугула сорулгаларын бирээзи болур, ону партияңи болгаш ажил-агыйны ууртучулар, тускай эртемниңлер, механизаторлар коллективтери шийтпирлээр ужурул. Көдээниң партия, совет, профсоюз белгаш комсомол организацияларының хүлээлгези — коммунистерин, көдээниң бүгү механизаторларын шалыпчы күш-ажилче, техника септелгениң планнарын чугаа чоңаа нүүсидирче мобилизастаары болур.

Чокта чаа Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели бо талазы-биле тускай донгалам үндүргөн. Ында кезде ажил-агый техниканың септелгениң районнар, ажил-агыйлар аайы-биле планнарын баалаан. Оон-биле кыды «Сельхозтехника» район каттыкшышкынарыңа болгаш салбырларынга мастерскалларын мергежилдиг ажилчылар-биле четчелээринге дузаны көргүзүрүн база кыды айткан. Кезде ажил-агый машиналарын септелгениң он хонкутаан графиктери, онзалгалары мастерскалларга, цехтерге, участкаларга, ажилчы чер бурунгу бар турарын ол донгалам айткан болгаш онзалганы канчар нүүсидип турарын он хонгаш-ла түңкүп турарын чурумчулар дээш. Бо хемчеглери шыңгы сагышы — техника септелгениң темпизин саадтапызынча-даа, шынарын экижидеринге-даа онза рольду ойнаары чугааган. Механизаторларын, мастерскаллар, ажил-агыйлар коллективтеринин аразыңа чарышты калбартып тургаш, харын амылдың бо талазынче улуг кичээлгенин база салыр ужурул.

Совет-мароко дугуржулгага ат салган

Октябрь 27-де совет-марока дугуржулгага ат салышкыны болган. Совет чакаткы төлөөлгениң бугаар ССРЭ-нин Даштыкы херектер министри А. А. Тромико болгаш Марокко чакаткы төлөөлгениң бугаар Марокконун Даштыкы херектер министри Мохаммед Шеркау олар ССРЭ биле Марокконун аразында култура, өртем-техника, радио дачылыга болгаш телевидения талазы-биле кыды амылалыг дугайында

дугуржулгаларга ат салган. ССРЭ-нин чазанын төлөөлгениң бугаар ССРЭ-нин Даштыкы салыг министри Н. С. Патоличев болгаш Марокконун чазанын төлөөлгениң бугаар Марокконун Даштыкы херектер министри Мохаммед Шеркау ССРЭ-ден Мароккоже машиналарын болгаш дериг-херекселдерин сада дугайында дугуржулгага ат салган. ССРЭ-нин чазанын

төлөөлгениң бугаар ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даштыкы экономиктиг харылаалар талазы-биле Күөгүне комитетинин даргазы С. А. Скачков болгаш Марокконун чазанын төлөөлгениң бугаар Марокконун Даштыкы херектер министри Мохаммед Шеркау олар экономиктиг болгаш техниктиг кыды амылда жылга талазы-биле дугуржулгага ат салганнар. Совет-мароко дугур-

жулгаларга ат салып турда, Совет чакаткы ууртучулары болгаш Марокконун Хааны II Хасан болгаш Мароккодан келген еске-даа аалчылар турган. ЛЕНИНГРАД. Октябрь 28. (СЭТА). ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун болгаш Совет чакаткы чазанын бугаар ССРЭ-ге албаннп чорутуп кылып турган Марокконун Хааны II Хасан Ленинградтан Төвүн чуртунче чыгышкан.

БО ЧУРУКТА: Соном Менгя. Төрөн чуртка хей чымчак алдының киирер дээш бо хүннерде республиканың ачыларың ара-амыда калбарган социалист чарыштын киржикчил, «Тере-Хол» колхозтук анык ачызы Соном Менгя ыраккы тайгаларже айттың үнүп турда, чурукка тырттырган.

— Бо аңымр сезонунда 3 кнш, 250 днш киирер хүлээлдим. Хоотун ачылар А. Комбу, А. Чурук олар-биле бир эвөө болуп алгаш чоруур мен, оларын байлак дуржулгазын амылдап, хүлээлгемни малайла нүүсеткеш, ээл каар мен — деп, ол чоруп тура чугаалаан.

А. ЛИННЦ фотоу.

Шилчир Кызыл тук — тиилекчилерде

Беш чылдың бирти чылының үшкү кварталында хоорайнын бүдүрүлгелеринин социалист чарышынның түнүгүн СЭКП хооромунун бюроз болгаш хооронуксому каттыкшың харуулыңа чугаалашкан. Хоорайнын улутпур нити продукция бүдүреринин квартал планын 102,8, барааның продукциянын 86,7 хууга нүүсеткен. Куш-ажылдың бүдүрүлгелеринин планын ажык боттандырган. 125 муң рубльдиң пландан дашкээр нити продукциязын берген.

Автосептелге, алгы болгаш хлеб заводтарының, типографиянын, Улуг-Хемниң ылаш ажил-агый черинин, республибесоз АТА-зының коллективтери эки нүгүзүлгенин чедип алганнар. Пиво заводу, туубу заводу, «Тыва тууду» трезиниң дузалар бүдүрүлгелер комбинаты үшкү кварталдын планын нүүсидип шыдааганнар.

Хоорайнын улутпур бүдүрүлгелеринин аразыңа калбарган социалист чарышха автосептелге заводу тиилекчи болуп, техника-экономи-

тиг бүгү көргүзүлгө талазы-биле квартал далазын ажык нүүсеткен. Завод бирги черин ээлзеп деп санааш, бо бүдүрүлгө коллективинге СЭКП Кызыл хооромунун болгаш хооронуксомуң шилчир Кызыл туугун тыышкан.

Автотранспорт ажил-агыйларындан бирги черин ээлзеп республибесоз АТА-зының коллективинге шилчир Кызыл туугун тыышкан. Тууду организациалардан чачыс-даа коллектив план күүсеткен чүве болганда, бирги черин наа-даа тыыспас деп шийтпирлээ.

ССРЭ-ниң улустарының бузулбас чаңгыс эви болгаш акы-дуңмалышкы найыралы мөңгедө чурттап база чечектелип турзун!

(Улуг Октябрың 49-чыл оюнга СЭКП ТН-ның Кыйгырларындан).

КИРГИЗИЯДА УЛУГ БАЙЫРЛАЛ

ФРУНЗЕ. (СЭТА-ның көр). Улут байырлары — Кыргыс ССР-ниң болгаш Киргизиянын Компартиязынын ТН-зынын болгаш Кыргыс ССР-ниң Дээди Совединин байырлыг хуралы октябрь 28-те республиканың найыссыздалыг болган. Операның болгаш балеттин академиктиг Ленин орденниг күрүнө театрына республиканың Дээди Совединин депутаттары, Компартиянын ТН-зынын кезигүүнери, министрлер, улутпурчу, кезде ажил-агыйнын алдарың кижилери, эртемниң болгаш культураның амылдарчылары чыгып келген. Бүгү өмүлдешкен республикаларын, Москваны, Ленинградтын, Кызыл Тук орденниг Кронштадттын төлөөлери байырлыг хуралга киришкен.

Кыргыс улустун амылдарына улут болушунуң-биле холбаштыр Киргизиянын Компартиязынын ТН-зынын болгаш Кыргыс ССР-ниң Дээди Совединин байырлыг хуралы октябрь 28-те республиканың найыссыздалыг болган. Операның болгаш балеттин академиктиг Ленин орденниг күрүнө театрына республиканың Дээди Совединин депутаттары, Компартиянын ТН-зынын кезигүүнери, министрлер, улутпурчу, кезде ажил-агыйнын алдарың кижилери, эртемниң болгаш культураның амылдарчылары чыгып келген. Бүгү өмүлдешкен республикаларын, Москваны, Ленинградтын, Кызыл Тук орденниг Кронштадттын төлөөлери байырлыг хуралга киришкен.

СЭКП ТН-нын Политбюрозунун кезигүүн, СЭКП ТН-нын секретары А. Н. Шелепин хурал президиумунга көстүп келгө, чыгышкан чылымын биле уткаан.

СЭКП ТН-нын Политбюрозунун составын хуңдулут президиумга диктатив адыш чаксазшыкы-биле сонгаан.

Республиканың болгаш Киргизиянын Компартиязынын алдарың оюну дугайында илеткелди Киргизиянын КП ТН-зынын бирги секретары Т. Усубалиев кылган.

Бистин бөгүгү байырлыгысты онза байырладының-биле демселеп турар-дур деп, эш Усубалиев чугаалаан. СЭКП-нин XXIII съездинин шийтпирлери-биле, Совет эрге-чагырганың чарык чус чылында болгаш В. И. Ленинниң төрүтүгүн хуңуңден бөр чус чыл болурунга бедик-кел-биле холбаштыр политика болгаш күш-ажылчы кайгычың улут кудулашкунуң байлазында ону демселеп турар-дур. Бистин байырламыс — совет улустарын байырламын болгаш акы-туума баурун байырламын-дур. Ленинниң национал политикаын тийлээлгенин байырламын-дур.

Эртен 40 чыл кыргыс улустун хөгжүлгениң алымын байгаш чымчак болган. Совет эрге-чагырганы чылдарында Киргизияда 500 ажык улут улутпур бүдүрүлгелерин түзүгөн, улутпур бүдүрүлгелерин мырнай час 30 ажык алдырлар түзүгүсүгөн. Республиканың улутпур байын мунуңдагы денелди

түс ажык катал ажырган. Лаг чуртун эгээртинмес байлактары, хемнерин күчүлүт энергияны совет улуска бараан болуп турар. Киргизиянын бугулу байлаа — колхоз, совхозтарын мал ажылы. Ажылчы чонун амылдар денелди хемчээл чок өскөн. Чонун 40 чыгым хуууу сөөлүт он чылда чаа бажынарнын алган болгаш чуртталга байлааларын экижиктен. Улус чырылышкынын, калык камталынын, культураның талазынча республиканың чедишкенинениң дугайың ол чугаалаан.

Чаа беш чылды бирги чылынын онзалгаларын республиканың ажилчы чоннары канчар күсөдип турарын, тос айларын планын улутпур хуусаа бетинде күсөткенин, Төрөн чуртун шыгашканын 195 муң тонна тарааны уоганы, оон иштинде 50 муң тонна тарааны планан ажык бергенин эш Усубалиев айткан.

Оон соонда эш А. Н. Шелепин чүве чугаалаан. СЭКП ТН-нын, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун болгаш ССРЭ-нин чазанын алашкан байырлар, Кыргыс ССР-ниң болгаш Киргизиянын Компартиязынын 40 чылынын байырламын-биле холбаштыр байырлыг хуралын киржикчилеринге болгаш аларын нүүсидип республиканың бүгү ажылчы чоннарында ол чуректин ханызындан байыр чедирген.

Кыргыс улустун амылдарына кайгашкытыг болушун-биле холбаштыр Киргизиянын КП ТН-ның Компартиязынын ТН-зынын болгаш Кыргыс ССР-ниң Дээди Совединин Президиумунга көстүп келгө, чыгышкан чылымын биле уткаан.

Кыргыс Совет Социалисттик Республиканын түзүлүшүн болгаш Киргизиянын Коммунисттик партиязынын үндүлгелеринин кыргыс улустун төгүзүгүн үндүзүн эргилдиге болган деп, А. Н. Шелепин чугаалаан. Ол болза кыргыс улустун национал социалисттик күрүзүгүн түзүлүшүгүн айткан, оон-биле кыды шаанда хааның Россиянын хожуңдай кымы-чымыгаары чораш чуртка наадаларын улут дем каттыштырылганы — Совет Социалисттик Республикаларын Звезделиге — деп эргилгелерин аразында деп эргел — амгы үеңиң чечектелчек Совет Социалисттик Республиказы кылдыр хөгжүүрүнүн кара чангыс илеткелди болгаш шыңчы орун кыргыс улустун мунуңга ажыдып берген.

Кыргыс улустун мунуңга ажыдып берген.

Кыргыс Республиканын болгаш Киргизиянын Коммунисттик партиязынын тыткын келгени оон-биле кыды бистин Төрөн чуртувустун бугу улустарына, бистин чуртувустун бугу коммунистеринге болгаш бугу ажылчы чоннарына интернационалчы байырла болуп. Кыргыс Республиканың болгаш Киргизиянын Компартиязынын 40 чылынын байырламын ССРЭ-нин улустарынын мөңгө, бузулбас найыралынын болгаш акы-туума баурунун, партиянын Ленинниң национал политиказынын амылдарчызынын болгаш оон тийлээлгенин база бир чырыктылаш болгаш бугу-улутпур херектиң база боттанышкыны болуп турар. Амгы Совет Киргизия — бедик төгүлгелдиг хей амылгы улутпур болгаш тулут индустриянын республиказы-дур. Кыргыс заводтарын болгаш фабрикаларын маркылыг кылдыларын дегелгенин он-он чурттарыңче үндүр салдылар турар. Төгүлгү кыска хуусаа Киргизияда күчүлүт бүдүрүчү күшүр тургустунган, олар болза бистин бедик индустриялыг XX чүт чылымын эң бедик негелдеринин денелелинде туруп турар.

Долу революстуг эргилде болгаш, байларга болгаш манастарга бажыдыр, аштангы амылдарга тургед чораш кыргыс тараачыларын амылдарын мунуңдагы, түсчүс чылдарда тургустунуп келген улутпурчылдык, шаандакы көшкүн мал ажилындан болгаш хожуңдай чер ажилындан, шаандакы патриархал-феодалдыг харылаалардан — ол-ла бугуң ол эргилдениң түнүгелдиге ис безин артпаан. Совет Киргизиянын кезде ажил-агыйны — амгы шатнын бедик индустриалдыг социалисттик ажы-агыйн.

Кыргыс черге социализмниң аң улут чаалап алышкынынын сагыныга нителелдиги социал структуралыг болган долу өскерилгенин, кыргыс улустун культура болгаш угаан-болал сайыралыга болгаш кайгычың улут өскерилгенин чуртаа болгаш хожуңдай чуртка наадаларын улут дем каттыштырылганы — Совет Социалисттик Республикаларын Звезделиге — деп эргилгелерин аразында деп эргел — амгы үеңиң чечектелчек Совет Социалисттик Республиказы кылдыр хөгжүүрүнүн кара чангыс илеткелди болгаш шыңчы орун кыргыс улустун мунуңга ажыдып берген.

чепселдеттинген болгаш аларын сайыраңгай бугу-биле ажылап бажыр чайгылыш чок коллективист-тир.

Совет интеллигенциянын хей санын отрядынын тургустунгашы Киргизиянын социал хөгжүлгенин кайгашкы улут чедишкенин-дир. Республикада партия, күрүс, ажил-агый улутпурчуларын дуржулгады кадрлары, эртем амылдарчылары, бүдүрүлгениң болгаш билиглерин бугу амылдарын тускай эртемниңлери, культураның болгаш улус өөрдүлгенин хей санын ажылдарчылар бугу, дачылган.

Кыргыс ССР-нин, кыргыс улустун кайгашкы улут чедишкенин бугу улус хүлээп көргөн — ону Ленин орден-биле ийн уаа шаанаан. Ажил-агый болгаш культура тургустунгашына чедип алган чедишкенин дээш Кыргыс ССР-нин Ош облазын ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарымын бугаар Ленин орден-биле шаанаан мааза дийалары мөңгө кончуг өөрүчү-дур деп, А. Н. Шелепин чугаалаан.

Совет улустун бүгү тийлээлгелеринин организацизы, баштагычы болгаш улутпурчу Совет Эвелединин Ленинниң Коммунисттик партиязы болуп турар. Оон чыгылаттың болгаш байын отрядтарынын бирээзи Киргизиянын Коммунисттик партиязы болуп турар. Оон төртүтүн чылында бугу Киргизияда чугула 2592 коммунист турган. Ийчак-даа олар тулутуңуңче ийчак бажып, массаларын болуңун соода элдерин болгаш тийлээлгени чедип алганнар. Бугу Киргизиянын Компартиязынын хүлээлгени 94 муң ажык коммунистер бажып турар. Ол дээрге Коммунисттик партиянын ат-алдары республиканың ажилчы чоннарынын ортуңунда бедик, анаа ымакыл болгаш оон хууселдиги чүтүл аажок улут дээр эргилдеп турар-дур.

Совет Эвелединин иштин байлазынын дугайың чугаалаан. А. Н. Шелепин чаа беш чыл чедишкенин күсөткенин киирленин демселген. Улутпур продукциянын хемчээлгенин-даа, эң чугула хейлеринин хей нүүсидип-даа талазы-биле чылдың төнчүзүгө чедир план нүүсидип күүсеткен. Эртен чылдың хамаарышкан үең-биле дээр, улутпур продукциянын бүдүрүлгелеринин кеңей өтүлгөзү 8,3 хуу болган. Куш-ажылдың бүдүрүлгүсү 5 хуу үлгүлгөн.

Бо чылды эртен айларында хергелдиг чүдүлгелер, хамыктыг

мурчула улутпур бараанын бүдүрүрү дээш дүгүн өскөн. Амгы үең чонун чигир, маргарин, хлеб, булка, макарон, конитер кылгалар, үнүш үзү болгаш мал саржа, тахпы кылгалар шыкаш ындыг эвөө чамдык продукциялар негелдери колдуңда хандырыштып турар. Улутпур хергелдиг чүдүлгелерин бүдүрүп турар амылдарын («Б» бөдүк) бүдүрүлгениң чепсек-херекселдерин бугуруп турар амылдарын («А» бөдүк) хожулашынын чок кылдыр талазы-биле СЭКП-ниң XXIII съездинин партиянын алган улутпурчылдыгын бодунуң баштайгы түнүгелерин берип турарынын дугайың ол херчелеп турар-дур. Ийчак-даа ол дээрге бугу айттырлар шийтпирлелгенин дээш ол эвөө болуп ийн. Ылангыч улутпур бараанынча — ийчактерге, дээр-нылга кылгаларына, трикотажка болгаш еске-даа чамдык бараанырга чонун хергелдери хандыр чорукта берселер бисте ам-даа бардыр. Ол берселери эң дүгүн ажык эртер дээш партия биле чазак бүтүлгө эргелч чугула хемчеглери аш турар. Бүдүрүп турар бараанынын шынарында, аларын даштыкы хемчеглери чонун шыгың болгаш черде үндүлгелдиг негелдери база барың айтыр ужурул.

Бо чылын кезде ажил-агыйн ажил-ишчилери кайгашкытыг чедишкенин чедип алган. Совет Эвелединин бугу төгүзүлгө тараанын эңне бедик дүдүдүн чурта ажаап алган. Девениң, чигир сөөкүлгенин, тарымал тооруктун болгаш еске-даа культуларын база эки дүдүдүн өстүргөн. Мал ажилынын продуктуларын бүдүрер өскөн.

Оратор оон ыңай Совет Эвелединин дегелер байлазынын чамдык айттырларына донгалаан.

А. Н. Шелепинниң чугаазын улут кичээлге-биле дыңнап болгаш адыш чаксазшыкынын каш-даа уаа үе кирип турган.

Амгы-дунма бүгү өмүлдешкен республикаларын, Москваны, Ленинградтын болгаш еске-даа черлерин төлөөлгелеринин улутпурчулары ийн дашыр орденниң Киргизияга ийг байыр чедирген.

СЭКП Төп Комитетинге, ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунга болгаш Министрлер Чөвүлелинге байырлыг чагааны байырлыг хуралды киржикчилери улут каагай сорук киришкенин-биле хүлээп алган.

ӨӨРЕДИЛГЕ ЧОРУП ТУРАР

СЭП-нің XXIII съездинің марксизм-ленинчи теорияны ханызы-биле өөрениринең эржектен чугулазын онзапай айтып болгаш коммунисттерниң идеялиг өөредилге, кижизилдигин байыдарын, ажыл-агый болгаш культу- тура тургузушкунунуң байлаң дуржулгаларын партияжи ёзу-биле угаан, билер кылдыр өөренип алырының чугулазын кол сорулга деп санаан.

Бай-Тайга районда—«Нара-Хөл» колхозта партияның чаныгына эртен чылын марксизм-ленинчизмниң үндөининиң болгаш политиктиг экономика база философия өөрениринең ийи школаның коммунисттер болгаш кеңи- гүн эвес активчилер өөренип турган.

Бо чылын ол өөредилгениң шынарын улам бедилер, өөрөнө чогуур кижилерин бүрүн хаара тудар сорулга-биле дыңнакчыларның четчелээш- кинин оларның билим болгаш эки-тура күзелин барымдаалап чоруткан. Колхоз төвүндө ол-ла школаларда ам 70 амыг кижи октябрь 1-ден эгелеп өөренип эгелзэн. Өөредилге медалының пономельниң санында шынарлыг эртип турар. Оларның пропагандалары дээди өөредилгелиг башкылар болгаш өскө-даа туснай эртенчилер болуп турар.

Фермаларда болгаш хойжу бригадалар төптеринде черниң дөвискээ- риниң айзын барымдаалап, 10 кезек чере бөлүктөрүн организастан, ын- да 112 кижи хаара туттунган. Олар политиктиг эге школаның программа- зын буугаар өөренирлер. Ол бөлүктөрүн пропагандаларында башкылар- ны болгаш партияның бюро кеңигүүнерин быныггаан. Олар кердуген программаларда аңгыда партия болгаш чазактың доктаал, шийтпирлерин дыңнакчыларга допчузу-биле тайылбырлап бээрлер.

Бо өөредилге чылында барык бүгү коммунисттер өөредилгеде хаара туттунган. Ынчаарга чамдын хар-назын улгады берген коммунисттерниң кижи бүрүзүңө эй-айда консультация кылып бээр-биле чамдын комму- нисттерни база быныггаан.

ДИРЕКТОРГА
СӨСТӨН БЕРЗЭЛ

Аныяк ажил-агыйда

Мал семитир «Шивилит» совхоз — республи- када өң аныяк ажил-агый. Бо аныяк ажил- агыиң дугайын помукчуларга допчузу-биле сонуградыр артык эвес боор.

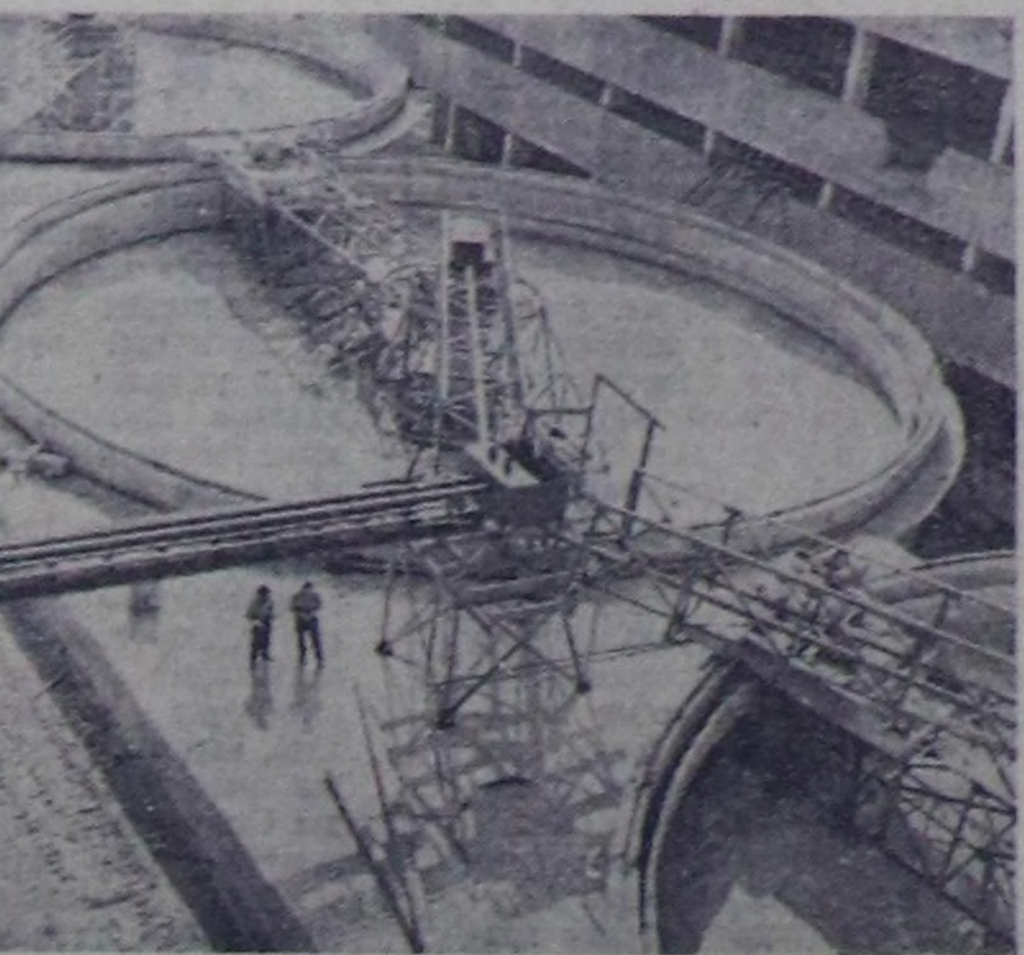
Ызыл хоорайның чанында мал семитир «Сук- пак» совхозтун Бий-Хем районун дөвискээрине мал хүлээп ап, азырап семитир салбыры тур- ган. 1966 чылдын апрельдин төнчүзүндө кол- хозтарның, совхозтарның күрүнеге саткан малын хүлээп ап, семитирлерге тур тургузар хүлээл- ги совхозту үстүндө салбырың баазаныңа үн- дөзүлүп тургускан.

Мал семитир совхозтун сорулгазы болза, Бий- Хем болгаш Тогу районнарының ажил-агыйларын- да күрүнеге сазары-биле киирген малдарын хү- лээп алыры, семитир азыраары, олардарын бол- гаш чедиптир өстүрери, бо сорулга-биле малды бөдүүн, шыгын, концентраттыг чөмөр-биле, өтү үлөтүрүн мал-биле бир дески, үзүктөниш- киң чок хандыры болур. Чамык таварылгада өскө-даа районнарың малын хүлээп ап болур. Малды семити азырааш, чедиптир өстүреш, немелде эгити алыр болгаш күрүнеге дужаар.

Амгы үеде совхоз үш кол участоктарлыг: Ши- вилиг, Чеди-Хөл, Ажы-Бол. Совхозка хамаарыш- кан көдө ажил-агыйның ажилгалдыг черлерин- ниңи шолу 8552 га, оң хой нуруузу олар. Үстүндө участоктарда тарылга шөлдери, сипен кээр черлер болгаш оларлар четчир.

Амгы үеде совхозтун төвү Туран хоорайда тур- турар. Моон сонгаар совхозтун төвүн Шивилиге

ЧУРТТУН БУДУРУАЛГЕЛЕРИНДЕ БОЛГАШ ТУДУГЛАРЫНДА

Бистиң чурттуң үлөтүрүнүн, ту- дуунуң ажилдакчылары социали- стиг чарышты калбарткаш, Октяб- рын байырлааныңа чаа чедишкн- нер-биле ужуражып турар.

Армян ССР. Кафанның чөс-руда комбинатының руда арыглаар чаа фабриказының тудуу доостур четкен. Дуржулгалыг специалист Мартын Григо- рьянның баштааны слесарьлар-монтажниктер бри- гады дагынган ажил-херээн харысалгалыг ёзу- биле көрүп, эки ажилдап турар. Үүрмектээр сал- бырда ажил доозулган, бүгү дээрбелерин, флотация машиналарын эптеп дооскан. Баштайгы тонна-тон- на чөс рудазы фабриканың бункеринге удавас кирип эгелээр.

ҮСТҮНДЕ ЧУРУКТА: он талазында—арыглаа фабриказының чаа, белен остейниктери; солагай талазында—монтажниктер бригадир Мартын Гри- горьян.

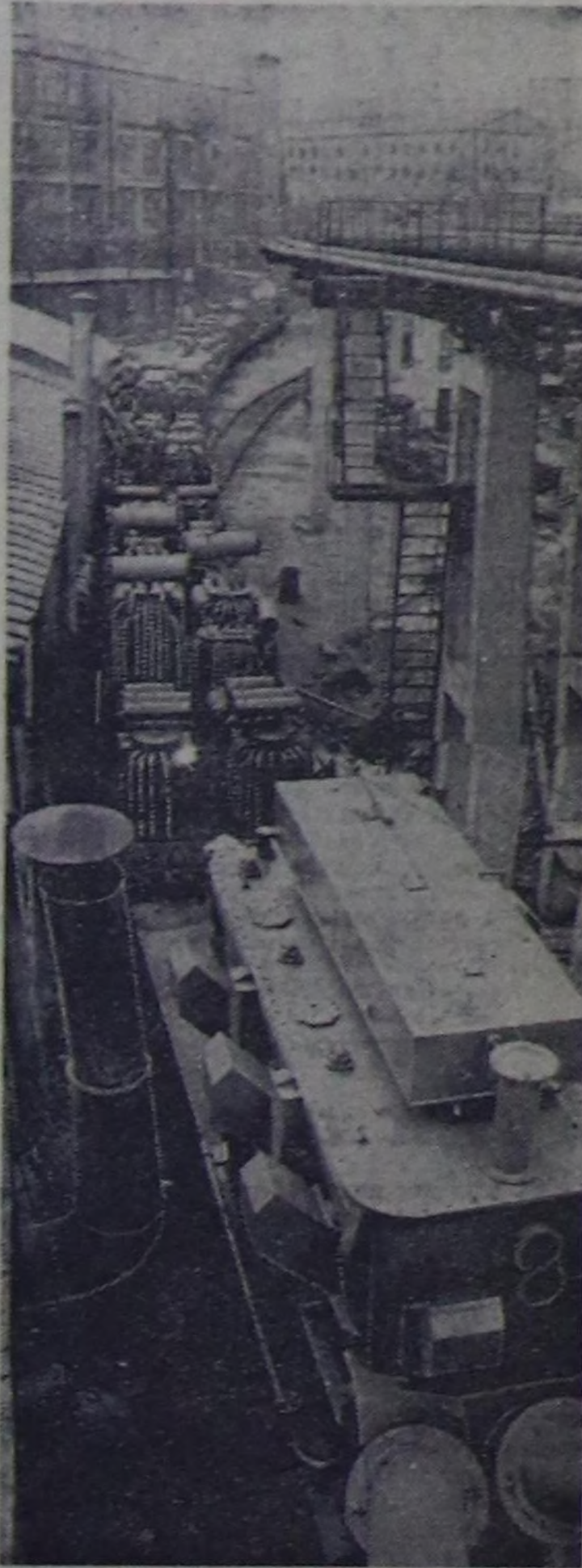
Бо он талазында чурукту Москваның В. В. Куй- бешев аттыг электротехникумун дөвискээринге кыл- ган.

Белен продукциялыг эшелонну чорударыңа бе- леткөөн. Электротехникумдар август айда эки ажил- даан. Чурттуң чаа тудугларыңа олар 20—40 муң киловольт-ампер күчүлүг трансформаторларны бе- леткөөн. Бүдүрүлгениң ажилдакчылары чурттуң колхозтарыңа болгаш совхозтарыңа мал ферма- ларын болгаш бүдүрүлгө черлерин электржидирин- ге хереглээр чүс-чүс трансформаторларны чоруду- берген, демир оруктар тудугжулары көжүп чоруур хөй бөлүк трансформаторларны алыр.

ЧУРУКТА: трансформаторларлыг эшелоннуң нинти хевирин.

Г. БАГДАСАЯННЫҢ болгаш В. КУНОВТУҢ фотолары.

СЭТА-ның фотохроникалары.

ЭКОНОМИСТ СӨС АЛДЫ

КЕЛИР ҮЕЗИ УЛУГ

Партияның болгаш чазактын моральнык база материалдыг идиң бериникчилерин-биле холбайкан сөөлүг үлөтүг шийтпирлеринге үндөзүлөп, ылангыч чорутулуени, белеткелди калчаз чоруур тала- зы-биле чаа чүдүлгө даянып ал- гаш, бистиң Улут-Хем районда «УТБА 25 чылы» совхозтун беш чыл планын ажил-агыйның буту азыраарының талазы-биле чогад- ып кылган, оон-биле холбайштыр күрүнеге продукция бээриниң бы- жыр планнарын 1970 чылга чедир көргөн. Ол кемчеглер болза план- назының талазы-биле бистиң ар- таларыңың үндөниң-биле өскө- кертпир, бүдүрүлгениң ажил-агый иштинге организаастарын улу- биле актижер арганы берип ту- рар.

Күрүнеге тараа сазар талазы- биле беш чыл планында чалын- на 2000 центнер тарааны бээр кылдыр биске берген быжыг план- чагыт болза тараа культууралары- га беш чыл тургузууда 6000 гек- тар шөлү азыраарын планнап, чоруту ол шөлүг кемичилигге болгаш сугарылта-биле хандырып тургаш, улам экижерип арганы бээр. Чижээ, беш чылын төнчү- зүндө ол шөлдерин тарааның нинти чымчылдыг 6—7 муң цент- нерге көвүдээр. Ынчагыш күрү- неге планнап амыр чүс-чүс тон- на тарааны дужаар боту бээр бис. Ажыл-агый талазы-биле иштиңи чарыгалар база көвүдээр.

Мал чөмү культууралар тарып шөлүн калбары болгаш оң ду- жузунун өөри 1970 чылда мал чөмөрүн дарааныңа кемчеглерге көвүдээр: силосту 15—20 муң тоннага, бүгү хевириниң сипенге- рин—1600—2000 тоннага. Бис- тин санаашкыныс буугаар алырга, ол чорук мал ажилын улам ынай жигжүдериңе быжыг чөм-сууну тургузар. 1965 чылга дөңсөөгө 1970 чылда сүт бүдү- рүрүн 5000 центнер азы 1,5 ка- тап, бүгү хевириниң эгтериниң ди- риг деңизинге 4280 центнерге азы 1,5 катап, оон иштинде хөй ээлин 2,3 катап, дүк бүдүрерин

235 центнерге азы 1,3 катап кө- вүдээр ужурут. Хаваның баш саны база көвүдээр.

Беш чылын тургузууда бис- тин совхозка 300 бызаа кирер, 3 муң хөй кирер, 2000 хаан ки- рер каалаарын тузар.

Малдың баш санының талазы- биле канзыгыт? Мыйбистың болза мал бо чылын бисте 3400 ажил баш, а 1970 чылда ол 4 муң баш ажаар. Ол-ла ышкыш хөй ам 29 муң баш болуп турарыңа 46 муң че- дер. Хойлар колдуузда чартык на- рын дүктүк болур. Оон харазын- да 1970 чылда, чижээ-биле алыр- га, 33 тонна нарын дүктү, 50 тонна чартык нарын, 11,3 тонна чартык бөдүүн дүктү бээр болур бис, бөдүүн дүк шуут чок болур.

Мал болгаш унш ажилдары- ның талазы-биле продукцияны бүдүрүшкүнү көвүдээр-биле чергелештир беш чылын төнчү- зүндө бот-үнениң чиггериң база көрүлгөн. Бот-үне унш талазы- биле 20—25, а мал ажилының талазы-биле — 15—20 хуу чиг- гээр, оон харазында бистиң ажил-агыйның орулгалымы 10— 15 хуу бедир кылдыр көрүп ту- рар.

Бо чылын чамык түннелде- рин ап көргө, беш чыл планында киирген чүдүлгелерин перспекти- азын черле боттун болгаш күү- сеттинип шымдыгыларын көргүзүп турар. Чижээлээр, күрүнеге сүт дужаарының талазы-биле биске берген план үш кварталлар дугу- зууда 160 хуу, өтү талазы-биле — 119, дүк талазы-биле — 117,3 болгаш тараа сазар талазы-биле — 650 хуу күүсеттинген. Мын- чанга бистиң совхозтун ажил- ишчилери көдө ажил-агый про- дуктуларын күрүнеге бээр талазы- биле чатып-планын бо чылын бү- рүнү-биле күүсеткен турар дээр- аныгте бузуурал быжыг.

Көдө ажил-агый продуктула- рын бүдүрүрине бот-үнениң чиге- диниң чүнүң-биле чедип алырла деп айтырып туруп келир. Ол бол- за дүжүттү бедирериниң болгаш көдө ажил-агыйга механизация-

ны күштелдирериниң күсели-биле чедип алырар. Ынчаарга бо тала- зы-биле чаа беш чыл планында совхозка боттаныр кемчеглер мын- дыг: бирээле, сугаттыг черлерин кемчээли көвүдээр, бо болза та- рылга шөлдеринге-даа, олар-бел- чирге-даа, мал чөмү культуура- ларың тарылгалыңа-даа хамаар- жыр. Ийне, буту-ле тарылга шөл- деринге кемичилигенин хөйү-биле төгөри көрүлгөн. Чижээлээр, органиктиг кемичилигени шөл- дерге бо чылын 400 тоннаны кии- рип турар болза, 1970 чылда ол 7 муң тонна чедер, а минералдыг кемичилигге ам 200 тонна болуп турарыңа беш чылын төнчү- зүндө 800 тонна чедер. Бо бүгү- нүң чылдар аайы-биле чөмөгө кө- вүдөрүн хураап кал. Үште, бо талазы-биле мал чөмөрүн чөп ажилгаары, күш-ажылдың бүдү- рүшкүдүн бедирер, продукция- ның едиптиринеңа ошааштыр чар- ыгалдыг өвөөкчелериниң талазы- биле алыр кемчеглер болуунун үр- елиг түннелдерин бээр чугаажык. Алактын сөөдүндө, бир кол чүүл— мал-даа, чер-даа ажилыңа меха- низаасташкыны улам калбарты- ры болур.

Амгы үеде бистиң совхозта ажил-агыйның иштиңи специализа- астаашкынының айттарың ажилдап кылып турар, ону буугаар алырга, бистиң совхозтун угулааныңың мал ажилыг бол- луп болгаш анза кол — черни хөй амыр болээр. Оон-биле калы ха- ван ажилын база калбаа-биле хөгжүдери көрүлүп турар.

Иштиңи специализаасташкын талазы-биле ажилдап кылып турар кемчеглер совхозка немелде кула- ырыларын таварырга улуг идиңи берип, беш чыл планын чүгө додур эвес, харын ажыр күсө- дининге таарымчалыг байдалды тургузар дээринге бузуурал турар бис. Мынчаанга совхозуустан ке- лир үези улуг.

Н. ЖЕВЛАНОВ,
совхозтун кол экономист.

Янзы бурч чурттарда МЕДЭЭЛЕР

Чехословак улустун байырлалы

ПРАГА. (СЭТА). Октябр 28-те чехословак улус Че- хословак Республиканың үндөмүлүктүгүнүн хунуң бол- гаш национализацияның хунуң байырлалды-биле дем- дагеп эрткирген.

1918 чылдың октябр 28-те чехословак күрүнеңиң хамаарышпас чорун чарлаан. Чехословак улустун бо- дунуң хосталгазы дээр үр үеде чорудуп келген дем- селинин түннелинде ол хамаарышпас чорук чедип ал- дынган.

Октябр 28 хуну бистиң хосталгавыстың болгаш хамаарышпас чорувустан хуну, бистиң баштайгы рес- публиканыстың төртүтүнгөн хуну деп, «Руда право» сөзү бимиз.

Национализация дугайында декреттерге 1945 чыл- дын октябр 24-те ат салган, ол болза 1918 чылдың октябр 28-те эгелзэн чачылдарың уламчылаашкы- ны болуп, социалистиг хөгжүлдөгө орунту амыткан.

Социализми тургузарының алдарлыг оруунга Че-

хословакияның ажилчы чоннары Чехословакияның Коммунисттиг партиязының удуштулгалы-биле эртен чылдарың иштинде аажок улуг чедишкннөөрнү чедип алган. Ам социалистиг бүдүрүлгө харылсаалары республиканың бүгү экономикасында тергидеп турар. Дайын сөөлүндөгү чылдарың иштинде үлөтүр бүдү- рүлгениң кемчээли беш амыг катап өскөн. Көдө ажил- агый продукцияны бүдүрери улуу-биле көвүдзөн. Ажил чоннарың болгаш албан-хаанчыларың боттуг ажил төлөөрин элзэн өскөн, ажилчы чоннарың хуузууда хергелели ийи амыг катап көвүдзөн.

Чехословакияның улус ажил-агыйның хөгжүдериңиң дертки беш чыл планын национал хурап октябр 27-де хүлээп алган. Ол план экономиканы хөгжүдериңиң чаа сорулгаларын айтуп турар болгаш Чехословакияга бу- гу талазы-биле сайзыраңгай социалистиг нинтиледди тургузарының оруунга чугула үе-чада болур.

Мурнуу Вьетнамның Хосталга Армиязының дыңнады

ХАНОЙ. (СЭТА). Бо чылдың баштайгы тос айларың иштинде Мурнуу Вьетнамның Хосталга армиязының кезектери дайынның 200.000 амыг солдаттарын чыскаалап үн- дүргөн. оон иштинде АКШ-тың болгаш оон эвилелчилериниң 90.000 хире солдаттары бар. Ол дугайын ВНА агент- ледин замчыткамы Мурнуу Вьетнамның Хосталга армиязының дайындында чугаалап турар.

Ол үениң иштинде, четче эвес медээлер-биле азырг, чалаг шеригиниң 27 батальоннарын, 9 моторжуктан кезектери, 212 авиолетти бүрүнү- биле ууткаан. Мурнуу Вьетнамның Хосталга армиязының кезектери болгаш партизаннар 9 айларың иштинде 1.651 самолётту болгаш вер- толётту алдар аткан болгаш, бедириндиген, шеригиниң 2.750 тран- спорт херекселдерин чок кылган, оон иштинде 1.125 бронемашиналар болгаш оон эвилелчиле-

риниң 23.000 солдатта- ры бар. Ол үш айның иштинде Мурнуу Вьет- намның Хосталга армия- зының дайынчылары болгаш партизаннары агаарга болгаш аэродром- нарга 370 америк само- леттары болгаш верто- леттары чок кылган, 925 транспорт херексе- лерин ууткаан азы бед- ириндиген, оон иштинде 353 бронемашиналар бар, 21 катерлерин сү- дүвүчкө киирген, 40 амыг гарнизонардаң дайынның үндүр сыыр- ган.

АНГОЛА ПАТРИОТТАРЫҢ ДАЙЫНЧЫ ЧОРУДУЛГАРЫ

ДАР-эс-САЛАМ. (СЭТА). Бо чыл- дың октябр 1-ден 21-ге чедир үе- рин иштинде Анголаның хосталгазы дээр Улусчу шимчээшкнниң (МПЛА-ның) отрядтарының дайынчы чорудулгаларының түннелинде 175 португали солдаттар өлүрткен, оон

ХААН II ХАСАН ТӨРЭЭН ЧУРТУНДА ЭЭП КЕЛГЕН

РАБАТ. (СЭТА). Марокконун хааны II Хасан Совет Эвилелинге албан- ның аян-чорун кылып чораш, төрөн чуртунда чанып келген. Хаан II Хасан СССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң болгаш Совет чазактын аалчызы болуп чораз.

Амгы итали хоорайга чачыл болган чүүл. Италияның найысылалы Римниң бир кудумчуузда америк танкының чоруп турары. Фото А. Зайцевти.

ДАР-ЭС-САЛАМ — НДОЛА НЕФТЬ ДАМЧЫДЫЛГА ТУДУУ

ДАР-эс-САЛАМ. (СЭТА). Танза- нияның болгаш Замбияның чазакта- ры Дар-эс-Салам биле Ндолазың ара- зында нефть дамчылыгызын тузар болгаш келир үеде калы ажилдап талазы-биле каттышкан компанияны тургузарын чөпчөзөшкөн. Ол дуга- йын парлага конференциязыңа Тан-

КНО-НУҢ КОЛ АССАМБЛЕЯЗЫНЫҢ ШИЙТПИРИ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нун Кол Ассамблеязы Мурнуу-Барыш Африка дугайында айтырыгын чу- гаалажып көөрү дооскан. Мурнуу- Барыш Африкага Мурнуу-Африка Республиканың малдыны күш чок бодуруп турар болгаш ол дөңсө- көр дээр КНО-нун, «шуут харым- салгалыг болурун» хүдзэн көөрү ту- рар резолюцияны үндүргөн.

Ол резолюцияны төлөвлөшүн 54 африка-аңгы чурттар киирген бол- гаш латин-америка чурттарың киирген чазалгаларын немээл. Киир- ген чазалгалар резолюцияны көмө- диги, Мурнуу-Барыш Африкага ха- маарышпас чорукту тысырыа бе- тин-де дээр, чартык чылда соңгаар- дамып турар. 114 чуртарын төлө- лери ук резолюция дээр баддалан.

АЙЫЛ ЧОК ЧОРУК ЧӨВҮДӨЛИНИҢ СҮМЕЗИ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Айылы чок чорук Чөвүдөлү КНО-нун чигинге секретары У. Таннаң бүрүн эргези- ниң хуусааның XXI сессия доосту- рунга чедир уздырын Кол Ассам- блеяга сүмээлз.

У. Таннаң бүрүн эргезиниң хуусаа- ны ноябрь 3-те доостур. Ийги ху- саада КНО-нун чигинге секретари- ның албан-дужаалыңа артарын о- ойтаалап турган, мычалаа-даа КНО- нун кеңигүүнери күрүлелер чөп шээрээр болза, сессияны төнчүзү- ге чедир чорударыңа У. Тан чөп шээрешкен.

Ийги хуусаада бодунуң каякка туразын депшидиң үндүреринде У. Таннаң ойлотууларыңа база беш чылдагыны болза, АКШ-тың Вьет- намда агрессиязын үргүлчүлөр турары болган.

Депутат удурткан тудугжу бригаада

Улут Октябрының 49 чыл болуу оюнун байыр- лалыңа иш-ажылчы белентик ужуражы дээр Чөм-Хемчиң районда № 463 тудуг устуру- гун Чадана хоорай Со- вединиң депутаты эш Орлов бригаадазын ту- дугжу бригаадазын шу- дургу ажилдаан. 1966 чылда бодунга онзаашкан тудуг планын коллектив ам шыкарардып алган. «Чыдаа-Бажы» сов- хозтун чагыны—бирээ-

зинге-ле дарт аал ишти чурттар 5 бажыны, 400 хөй турар бир ка- жааны тудуп дужааган. Ол ышкыш «Тыва» сов- хозка 4, «Сут-Хөл» сов- хозка 2 чуртталга бажы- нын тудуп берген. Бри- гада ам «Тыва» совхоз- тун Хандергей салбы- рында чуртталга бажы- нын тудуун чорудуп турар. Ук тудугну но- ябрьда дооскаш, амыр- лага кириер дээр ту- дугжулар социалистиг

чарышты калбарткан. Бригадаың кеңигүү- нери тудуг талазы-биле байлаң дуржулгалыг. Чадана хоорайның ту- дуунга он амыг чыл ажилдаан. Хоорайда сөөлгү үеде туткан ту- дугларда оларның ки- ришпезин тудуу барык- ла ховар. Коллективте О. Доржу, М. Базы, О. Ом- чула, Х. Чимит-Доржу, Д. Доржу олар ышкыш муонакчылар бий. Ту- дугжу хунуң таварыш-

тыр, бо чылын бригада коммунистиг күш- амылдың бригадазы деп бедик атты алган. Ол эт тудугжуларны улам-на соруң кириген. Тудугжу коллектив- тин бо чылын бүдүргөн эжилдары совхозтарнык кышка уткуштур белет- келдеринге дөгүм болган. Оон тудуп, амыггаалда кириген бажынарнык хөй нуруузуңа малчы- нар чуртгай берген. М. КУНГААЖАП.

